

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 11 februari 1919 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Åkerman, Ingeström, Rogberg, greve Spens, Fagerlin*, Köhlin*, Lagerkvist, Lindqvist i Kosta, Lindley, Hederstierna, Carlsson i Frosterud*, Rehn*, Leo och Svensson i Betingetorp.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

För den enligt 42 § 2 mom. riksdagsordningen ett av lagutskotten åliggande granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning hava båda kamrarna till lagutskott hänvisat militieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse utom vad angår däri gjorda framställningar angående höjning för år 1919 av den ersättning, som utgår jämlikt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, angående krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare vid militieombudsmannens expedition samt angående avlöningsförbättring för vaktmästaren vid samma expedition.

Första lagutskottet, som verkställt ovannämnda granskning, har för ifrågasvarande ändamål från militieombudsmansexpeditionen mottagit ej mindre de diaries, vilka under år 1918 förts å nämnda expedition samt under militieombudsmannens inspektionsresor, än även expeditionens registratur för berörda tid ävensom särskilt förda diarium och registratur för ärenden, vilka betecknats som hemliga. På särskild begäran hava handlingarna rörande vissa av militieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 9 saml. 1 avd. 1 häft. (Nr 1.) 1

Militieombudsmannen meddelar till en början, att han för att kunna fullgöra ett av statsrådet och chefen för justitiedepartementet enligt nådigt bemyndigande honom anförtrott uppdrag att biträda vid beredning av visst ärende inom sagda departement begagnat sig av ledighet från militieombudsmansämbetet från och med den 8 till och med den 10 mars samt från och med den 13 mars till och med den 6 april, ävensom att han under tiden från och med den 23 oktober till och med den 16 november samt från och med den 25 november till och med den 14 december begagnat sig av den militieombudsmannen enligt 23 § uti den för honom gällande instruktionen tillkommande rätt till semester. Under ifrågakvarande perioder har militieombudsmansämbetet, enligt bestämmelser i samma paragraf, uppehållits av häradshövdingen, före detta revisionssekreteraren friherre Bror Carl Cederström, vilken var utsedd att efterträda militieombudsmannen i händelse av hans avgång från ämbetet.

I berättelsen omförmäles härefter, att militieombudsmannen under år 1918 företagit ämbetsresor till Södermanlands, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Kopparbergs och Gävleborgs län. Under dessa resor har han för ändamål, som avses i 12 och 18 §§ av instruktionen, besökt Södermanlands regemente, Karlskrona grenadjärregemente, straffängelset i Karlskrona, tvångsarbetsanstalten i Karlskrona, Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani, Flottans station i Karlskrona, Karlskrona kustartilleriregemente jämte Kungsholmsfort och Oscarsvärn, kronohäktet i Karlshamn, Skånska trängkåren, Skånska husarregementets avdelningar i Hälsingborg och Landskrona, kronohäktet i Landskrona, Södra skånska infanteriregementet, Kronprinsens husarregemente, centralfängelset i Malmö, Flottans Öresundsavdelning, Hallands regemente, kronohäktet i Halmstad, Älvsborgs fästning och Älvsborgs kustartillerikår, Kustflottans och flottans Göteborgsavdelning, Göta artilleriregemente, centralfängelset å Härlanda, skeppsgossekåren i Marstrand, Bohusläns regemente, kronohäktet i Uddevalla, Älvsborgs regemente, Västgöta regemente, straffängelset i Vänersborg, Skaraborgs regemente, Livregementets husarer, Göta trängkår, remontdepån å Gudhem, Karlsborgs fästning med därvarande militära etablissement och truppförband, nämligen artilleribataljonen, Göta ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet), arméns intendenturförråd, intendenturkompaniet, garnisons-sjukhuset, ammunitionsfabriken och infanterivolontärskolan, Värmlands regemente, straffängelset i Karlstad, Dalregementet, Rommeheds lägerplats med där tillfälligtvis förlagda skolor, Hälsinge regemente och straffängelset i Gävle.

Härjämte har militieombudsmannen besökt följande truppförband och etablissemang i Stockholm eller dess omedelbara närhet, nämligen Flottans station i Stockholm, Vaxholms grenadjärregemete, Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani och infanteriskjutskolan å Rosersberg.

Vidare förmåles, att under den tid, då militieombudsmannen åtnjöt ledighet eller semester, tjänstförrättande militieombudsmannen friherre Cederström företagit ämbetsresor till Östergötlands, Kristianstads och Malmöhus län, varvid han besökt tvångsarbetsanstalten i Norrköping, militärkommenderingen i Norrköping, Första livgrenadjärregementet, Andra livgrenadjärregementet, Östgöta trängkår, straffängelset i Linköping, Norra skånska infanteriregementet, Wendes artilleriregemente, straffängelset i Kristianstad, Skånska dragonregementet, kronohäktet i Ystad, Flottans Öresundsavdelning och centralfängelset i Malmö.

Därjämte har friherre Cederström såsom tjänstförrättande militieombudsman i anledning av klagomål förrättat inspektion å flottans varv i Stockholm.

Under ämbetsresorna hava även rullföringsexpeditioner, särskilda för neutralitetsförsvaret avsedda avdelningar av armén samt landstormsförråd och vissa andra förråd besökts. I några fall hava utöver vad av det ovanstående framgår örlogsfartyg besökts, då sådana uppehållit sig å plats, som berörts av ämbetsresa.

Under inspektionerna har militieombudsmannen biträts av en eller flera av tjänstemännen vid militieombudsmansexpeditionen samt i några fall jämväl av en byggnadskunnig officer. Vid inspektionen av truppförband hava krigsrättsprotokoll, krigsdomarnas diarier samt anteckningar över disciplinära bestraffningar och meddelade tillrättavisningar granskats. Genom byråintendenten har verkställts kassainventering ävensom förrådsinspektion; mestadels har därjämte inventering ägt rum beträffande ett eller flera slag av persedlar eller artiklar i förråden. Tillika har uppmärksamhet ägnats kasernvård och hygieniska förhållanden. I samband med inspektionerna av truppförband hava även arrestlokalerna besökts. De i förestående redogörelse omnämnda besöken å de allmänna straffanstalterna hava uteslutande avsett personer, som av krigsdomstol dömts till frihetsstraff.

Över de under året handlagda ärenden meddelas i ämbetsberättelsen följande översikt:

»På sätt militieombudsmannens ämbetsberättelse till 1918 års riksdag utvisar kvarstodo vid början av år 1918 från år 1917 balanserade ärenden till ett antal av..... 260

Under år 1918 inkommo ärenden till följande antal:	
enligt allmänna diariet	642
enligt diariet över hemliga ärenden	5
Sammanlagda antalet ärenden, som förelegat under år 1918, utgör alltså	907
De 647 ärenden, som inkommit under år 1918, utgöras av:	
ärenden, inkomna från Kungl. Maj:t eller statsdepartement	72
ärenden, överlämnade från riksdagens justitieombudsman	2
ärenden, inkomna från annan myndighet	42
klagomål eller framställningar från enskilda	271
ärenden, uppkomna under inspektioner eller eljest vid militieom- budsmannen åliggande granskning	228
militieombudsmansexpeditionens organisations- och förvaltningsären- den m. m.	32
	<hr/> Summa 647

De från justitieombudsmannen överlämnade ärenden äro samtliga klagomål eller framställningar från enskilda. Under året hava alltså inkommit tillhopa 273 ärenden av sådan beskaffenhet.

Av dessa sistnämnda ärenden hava	
på grund av återkallelse avskrivits	7
till annan myndighet hänvisats	3
efter vederbörandes hörande fått förfalla	59
efter annorledes verkställd utredning eller utan åtgärd avskrivits	136
på grund därav att klaganden erhållit gottgörelse eller att rättelse eljest vunnits blivit avskrivna	20
vid årets slut varit vilande i avbidan på yttrande eller påminnelser	18
vid årets slut varit på prövning beroende	30
	<hr/> Summa 273

Av hela antalet ärenden hava under året slutbehandlats	745
till följande år balanserats	162
Av de till år 1919 balanserade ärenden hava inkommit	
under år 1915	2
under år 1916	19
under år 1917	39
under år 1918	102
	<hr/> Summa 162.

De från år 1915 kvarstående ärendena avse båda klagomål av vissa värnpliktiga beträffande oriktig inkallelse till repetitionsövning. Uti båda ärendena har vederbörande befälhavare förklarat sig villig att bereda klagandena ersättning för genom felinkallelsen förlorad inkomst, därest det skulle visa sig, att dessa vid eventuellt förnyad inkallelse till tjänstgöring icke skulle få räkna sig till godo de dagar, de på grund av felinkallelsen för mycket tjänstgjort. Med hänsyn till vad klagandena härutinnan anført har jag ansett mig tillsvidare icke böra vidtaga någon ytterligare åtgärd i ärendena.

Av de från år 1916 kvarstående ärendena äro 2 beroende på domstols prövning och 3 på Kungl. Maj:ts beslut, varjämte 4 ärenden, som avse klagomål beträffande viss ersättning till värnpliktiga för tjänstgöring såsom befäl, icke kunna slutbehandlas förrän Kungl. Maj:t meddelat beslut i anledning av en av mig i ämnet gjord framställning.

Av under året anhängiggjorda 19 åtal hava anställts	
på grund av förd klagan	5
på grund av anmärkning vid inspektion	10
av annan anledning	4

Summa 19.

En jämförelse med motsvarande uppgifter för år 1917 visar, att under år 1918

antalet klagomål och framställningar från enskilda minskats med	221
hela antalet under året inkomna ärenden med	428
hela antalet till behandling föreliggande ärenden med	412
antalet under året slutbehandlade ärenden med	314
antalet till följande år balanserade ärenden med	98
antalet anhängiggjorda åtal med	11.»

Militieombudsmannen påpekar i samband härmed, att flera omständigheter samverkat till den minskning i fråga om antalet inkomna ärenden, varom siffrorna för år 1918 bära vittne. Härvid nämnas särskilt minskningen beträffande inkallelser till krigstjänstgöring, den stora utsträckning, vari under hösten tjänstledighet beviljats i anledning av inträffad influensaepidemi, och det av samma epidemi orsakade uppskovet med första tjänstgöringen för värnpliktiga. Men till stor del torde ock enligt militieombudsmannens förmenande minskningen bero därpå, att anmärkningar, som under första åren av militieombudsmans-ämbetets verksamhet framställts vid granskning av fångförteckningar, straffregister samt anteckningsböcker rörande tillrättavisningar, blivit av

vederbörande tagna till efterrättelse, så att anledning till upprepande icke förelegat.

Ämbetsberättelsen upptager här efter redogörelse för anhängiggjorda åtal och därmed jämförliga åtgärder ävensom för vissa ärenden, vilka icke föranlett dylika åtgärder.

Militieombudsmannen redogör därefter för den vidare behandlingen av vissa av honom hos Kungl. Maj:t före år 1918 gjorda framställningar, vari åtgärd under samma år vidtagits, nämligen angående orten för avtjänande av straffarbete eller fängelse, ådömt viss till flottan hörande personal; innehållet av krigsdomares diarium m. m.; fria tjänstledighetsresor för mobiliserade och till krigstjänstgöring inkallade värnpliktiga; ökat utrymme inom Norrlands trängkårs etablissement för inkvartering av kontingenter från andra trängkårer samt behovet av nytt sjukhus vid Västernorrlands regemente; ifrågasatt behov av ytterligare byggnader för Norrbottens regemente; anordningar för uppvärmning av vissa rum i de nya officersbyggnaderna vid Norrbottens regemente; samt fråga angående till mobiliseringstjänstgöring inkallade värnpliktigas vid marinen användande i arbete av beskaffenhet att kunna utföras med förhörd arbetskraft.

Härjämte omförmälas av militieombudsmannen nedannämnda dagar år 1918 till Kungl. Maj:t avlätna skrivelser, nämligen den 17 januari angående ändring av bestämmelsen om den regementskrigsrätt, varunder Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani m. fl. skall lyda; den 1 mars angående rätt för sjökommenderat stammanskap, vars anställningstid vid flottan utgått eller under pågående mobilisering komme att utgå, att vid stamanställningstidens utgång varda överfört till värnpliktiga jämväl innan fartyget avmönstrat, eller att erhålla understöd motsvarande familjeunderstöd för andra anhöriga än hustrur och minderåriga barn; den 6 mars angående krigstidstillägg för år 1917 å dagavlönning till lotspersonal, tjänstgörande vid kustsignalväsendet; den 25 mars angående ändring i instruktionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler den 23 juli 1915; den 13 april angående ersättning för hemresa vid ledighet, varmed tjänstgöringsperiod avslutats; den 1 juni angående vissa bestämmelser rörande tjänstledighet för biträde med vårarbete inom jordbruket m. m.; den 1 juli angående tolkning av § 4 mom. 3 och § 6 mom. 1 i gällande fredsförplägnadsreglemente; den 6 augusti angående ändring av bestämmelser i § 42 av 1914 års inskrivningsförordning; och den 22 oktober angående ändring av bestämmelser i § 95 mom. 1 av 1914 års inskrivningsförordning.

I berättelsen lämnar militieombudsmannen slutligen en utredning om sammansättningen av krigsrätt för behandling av mål, vari ansvarstalan ej föres.

Vid den granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har någon anledning till anmärkning icke förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen

anmäler.

Stockholm den 11 februari 1919.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.
